

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ (від лат. *effectivus* – діяльнісний, творчий) – результативність процесу управління, операції, проекту, що визначається як відносний ефект, співвідношення результату до витрат, які зумовили його одержання. В англійській літ. з аналізу політики та оцінювання політики використовуються два співзвучні, але відмінні за змістом поняття – «*effectiveness*» та «*efficiency*». Перше з них – міра досягнення проголошених цілей політики - показує, наскільки результати наблизились до неї. Друге поняття – співвідношення між витратами на проведення політики та досягнутими результатами, яке може вимірюватись як у натуральних показниках (продуктивність праці), так і у вартісних – співвідношення між грошовою оцінкою (за можливості надання) всіх витрат й одержаним результатом. Лауреат Нобелівської премії з економіки Герберт А. Саймон у монографії «Адміністративна поведінка: дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції» зазначає, що до кінця XIX ст.. терміни *efficiency* та *effectiveness* практично використовувалися як синоніми та чіткого поділу між ними не існувало. Словник «*Oxford English Dictionary*» визначає *efficiency* як «придатність або здатність успішно досягати або забезпечити успішне досягнення наміченої мети». Останнім часом термін набув ін. значення – «співвідношення між внеском і результатом». В енциклопедії «*Encyclopedia of the Social Sciences*» зазначено *efficiency* у розумінні співвідношення між вхідними ресурсами та результатами, витратами та доходом, витратами та задоволенням (є відносно новим терміном). У сучасній наук. англійській термінології та практиці держ. управління ці два терміни вживаються поруч та є практично унормованими. Польська дослідниця Х. Geliszczyńska вводить поняття «цільова ефективність». В укр.. мові ці поняття найчастіше перекладаються одним словом – ефективність та розглядаються як результативність процесу з такими характеристиками як продуктивність, успішність, енергійність, прогресивність, прибутковість. Ефективність визначає результат чого-небудь, результативність будь-якої діяльності, характеризується

показниками, завжди залежить від певних чинників, раціонального використання ресурсів, здійснення заходів та оцінюється співвідношенням усіх витрат до одержаних результатів. На сьогодні поняття «ефективність» не набуло завершеного концептуального розроблення. Поняття «Е.у.» пов'язано з поняттям «ефективність» - це ступінь досягнення об'єктом управління запланованих результатів, це міра наближення фактичних результатів до визначених цілей або завдань. Ці категорії є оціночними, визначаються за критеріями як ступінь досягнення мети або системи визначених цілей - стратегічний, тактичних й оперативних. Інтегративним критерієм ефективності в такому сенсі є суспільна значущість і корисність.

Е. у. у сфері освіти органічно пов'язана з поняттями «ефективність освітньої політики», «ефективність освіти», «ефективність управління освітою», «ефективність управлінської діяльності», «ефективність освітньої діяльності», «ефективність управління ресурсами та потоками» та ін. Ці категорії є оціночними, характеризують ефективність явищ, процесів, діяльності. Здебільшого поняття ефективності в освіті розроблені стосовно визначення ефективності окремих процесів (ефективність навчання, ефективність виховання, ефективність розвитку закладу освіти, ефективність розвитку інноваційних процесів), а не ефективності управління цими процесами за конкретних умов функціонування системи освіти, рівнів освіти, типу закладу.

Для визначення Е. у. об'єктами, процесами, системами як об'єктами моделювання та вивчення в різних галузях науки доцільно розробляти та використовувати теоретичні, емпіричні та статистичні методи дослідження, проваджувати факторно-критеріальні, математичні та ін. види моделей. Під час визначення ефективності управлінської діяльності в закладі освіти розглядається ефективність реалізації циклу управління та функційно-посадових обов'язків керівників. Е. у. закладом освіти можна визначити за такими інтегральними критеріями як ефективність функціонування й розвитку підсистем закладу освіти, ефективність управлінської діяльності

адміністративно-управлінської ланки, результативність освітнього процесу, кількісними і якісними показниками та за рівнем досягнення їх відповідності мети.

Лит.:

1. Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології: монографія. Київ: Інформатодор, 2008. С. 304 –309.

2. Пікельна В. С. Ефективність управління // Енциклопедія освіти. / В. Г. Кремень (ред.). Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 274 – 275.

Л. М. Калініна